

22.6.2011

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

MMM:n lausuntopyyntö 17.5.2011 / MMM051:00/2010

METSÄTALOUDEN KEHITTÄMISKESKUS TAPION LAUSUNTO METSÄPUIDEN SIEMENTARVEARVIOTYÖRYHMÄN MUISTIESTA

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio kiittää lausuntopyynnöstä ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Tausta

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 16.9.2010 työryhmän, jonka tehtävänä oli

- 1) päivittää arvio Suomen metsätalouden siementarpeesta vuoteen 2030,
- 2) tarkentaa edellä mainitun arvion pohjalta männyn, kuusen ja koivun siemenviljelysten perustamisohjelmia siten, että metsätalouden siemenhuolto tulisi turvattua
- 3) päivittää arvio siemenhuollon turvaamisesta aiheutuvista kustannuksista siemenviljelysten perustamisen osalta, sekä
- 4) päivittää siemenviljelysten liiketaloudellisen kannattavuuden analyysi.

Työryhmän ehdotus luovutettiin 16.2.2011.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio pitää tärkeänä sitä, että maa- ja metsätalousministeriö päivittää siementarvearviot, siemenviljelysten perustamisohjelman ja sen kustannukset sekä ohjelman kannattavuuden arviot, koska olosuhteet ja tulevaisuuden näkymät ovat muuttuneet olennaisesti vuodesta 2004, jolloin laadittiin edellinen ohjelma.

Tapio mielestä siemenhuolto ja sen turvaaminen ovat tärkeä osa metsätalouden infrastruktuuria. Asia kytkeytyy tiiviisti siihen minkä laatuista siemenmateriaalia metsänuudistamisessa käytetään ja miten paljon tämän kautta voidaan Suomen metsien kasvua nostaa tulevaisuudessa.

Muistion laadintaa koskevat kommentit

Lausunnolla oleva muistio on laadittu MMM:n ja Eviran virkamiesten ja Metsäntutkimuslaitoksen tutkijoiden toimesta. Työryhmä on pyytänyt ja saanut toimijoilta ainakin kustannus- ja määrätietoja, mutta niiden käsittely ja tulkinta on ollut kokonaan työryhmän varassa. Työryhmä ei ole ottanut toimintaympäristön muutoksia huomioon juuri lainkaan. Muistio on v. 2004 valmistuneen ohjelman päivitys.

22.6.2011

Työryhmän muistion luvussa 6 on esitetty "siemenviljelysten liiketaloudellinen kannattavuus" -arvio. Tätä arviota ei ole analysoitu monipuolisesti eikä testattu. Laskelman oletusarvoissa on arviomme mukaan puutteita. Myös käytetty laskentametodi, sisäisen koron laskenta, on tulosten tulkinnan kannalta vaikea. Tulosten merkitystä ja luotettavuutta onkin välttämätöntä arvioida enemmän ennen johtopäätösten tekoa. Toimeksiannon tehtävää 4: siemenviljelysten taloudellisen kannattavuuden analyysi, on vielä puutteellinen ja edellyttää jatkoanalyysijä.

Siemenhuollon kokonaisuuden kehittämisessä ja siementarvearviossa tulisi ottaa selkeämmin huomioon myös siemenviljelysten yhteiskunnallinen merkitys ja toimintaan liittyvät pitkän aikavälin riskit ja mahdollisuudet. Tällaisia ovat esimerkiksi ilmastomuutos, biotalous, fossiilisten polttoaineiden hintojen nousu ja metsäpuiden jalostuksen ja kasvullisen lisäyksen kehittyminen. Esitetty muistio onkin siten vasta alustava tarkastelu siitä, mikä on Suomen tulevaisuuden strategia ja sen perusteet metsäpuiden jalostuksessa ja siemenviljelysten perustamisessa.

Keväällä 2011 MMM:n perustama siemen- ja taimituotannon toimialajärjestelyt työryhmä jatkaa osin siemenhuollon kokonaisarviointia. Siinä keskityttäneen kuitenkin enemmän toimialan organisointiin.

Tapion mielestä siemenviljelysohjelman arviointia kannattaa edelleen jatkaa ja tässä työssä on hyödyllistä avata mahdollisuus vuorovaikutukseen hallinnon, käytännön toimijoiden ja tutkimuksen kesken. Tätä työtä voitaneen tehdä ainakin osin siemen- ja taimituotannon toimialajärjestelyt työryhmässä. Lisäksi kannattaa harkita vielä sitä, että MMM jatkaa metsänjalostuksen ja siemenhuollon strategian ja siemenviljelysten perustamisohjelman kehittämistä.

Yksityiskohtaiset kommentit

Päivitetty metsäpuiden siementarvearvio

Siementarvearvio on tehty samoilla periaatteilla kuin v. 2004 tehty aikaisempi siementarvearvio. On myönteistä, että saadaan kuva lyhyen aikavälin muutoksista. Arvion perusteina olevat hakkuumäärät, uudistamismenetelmät ja puulajisuhteiden muutokset kuvannevat kuitenkin lähinnä nykyhetken tilannetta. Ne eivät kuitenkaan kykene kovin varmasti ennustamaan vuoden 2025 tilannetta, joka kuitenkin on kiinnostuksen kohteena.

Nyt tehtävässä siementarvearviossa on välttämätöntä tunnistaa ja ottaa huomioon todennäköiset toimintaympäristön muutokset ja riskit 20 – 30 vuotta tästä eteenpäin. Niiden kokonaisarvion kautta muodostetaan vaihteluväli, jolla realistinen siementarve puulajeittain voisi olla. Työryhmän tekemä arvio ei kuitenkaan sisällä määrällisistä arviota vaihtelusta, jota perustamisessa on puulajeittain ja alueittain.

Tapio muistuttaa, että ensimmäisen, 1960-luvulla aloitetun siemenviljelysohjelman onnistuminen ei ollut erityisen hyvä. Mäntyä perustettiin tarpeeseen nähden moninkertainen määrä ja kuusta liian vähän. Myös ainakin Ruotsin ja Baltian maiden siementuotanto ja markkinat tulisi tiedostaa perustamisohjelman laadinnassa.

22.6.2011

Merkittäviä toimintaympäristön muutoksia, joihin edellä olemme viitanneet, voivat olla esimerkiksi:

- Ilmaston lämpenemisen seurauksena uudistettaviin puulajeihin ja niiden alkuperien käyttöön tulee olennaisia muutoksia jo lähivuosikymmeninä,
- metsänkäsittely voi muuttua sekä siihen suuntaan että metsän keskimääräinen kiertoaika lyhenee ilmaston lämpenemisen tai tuhojen vuoksi
- puuston kiertoaikaa voidaan hiilen sitomistavoitteen vuoksi myös pidentää,
- istutuksen osuus kasvaa selvästi männyn uudistamisessa esim. kasvupaikkojen rehevöitymisen ja istutuksen koneellistumisen seurauksena,
- kasvullinen lisäys tulee merkittäväksi lisästekniikaksi, ainakin jos kuusen käpysatoja ei saada (suursäätötilan muutos, hyönteistuhot) tai jos arvioidaan, että metsänjalostuksen tulokset kannattaa ottaa käyttöön nopeammin kuin mitä ne nyt saadaan käytäntöön siemenviljelysten kautta,
- metsäteollisuuden puun kysyntä ja puustamaksukyky muuttuvat,
- energiateollisuuden ja biotalouden tarpeet voivat lisätä puun tarvetta ja lisäksi ne voivat vaatia metsämaan siirtämistä muuhun käyttöön, jolloin metsätalouden käytössä oleva pinta-ala voi vähetä,
- metsänkäsittelyn monipuolistuminen ja metsien suojelun lisääminen voivat vähentää viljelyllä tehtävää uudistamista.

Työryhmän tekemän siementarvearvion taustaoletukset tulevaisuuden toimintaympäristöstä ovat puutteellisia. Siksi tehty työ ei vielä anna riittävän hyvää kuvaa uusien siemenviljelmien tarpeen pohjaksi.

Tapion esittää, että uusien siemenviljelmien osalta siementarvearviota tulisi täydentää riski- ja herkkyysanalyysin kaltaisella tarkastelulla. Sen jälkeen tulee tehdä uudelleen nyt tehty siementarvearvio ja uusien siemenviljelysten perustamisohjelma, joille nyt tehty työ antaa kuitenkin hyvän pohjan. Työssä tulisi tarkastella muun muassa edellä esittämiämme mahdollisia toimintaympäristön muutoksia ja arvioida niiden merkitys uusien siemenviljelysten perustamiselle. Lisäksi siinä tulisi ottaa huomioon viljelmien perustamisen taloudellinen kannattavuus maan eri osissa.

Työryhmän käyttämä laskentatekniikka siementarvearvion laadinnassa on Tapion käsityksen mukaan pääosin tarkoituksenmukainen. Poikkeuksena on kuitenkin männyn metsäkylvön oletusarvo. Työryhmä on ottanut lähtökohdaksi, jota on käytetty laskelmassa, että siemenen hehtaarikohtaista kylvömäärää lasketaan 300 -> 250 grammaan hehtaarilla. Tapion nykyinen suositus on 300 - 400 grammaa hehtaarille. Perusteenä työryhmän ehdotukselle on sv-siemenen hyvä laatu ja kylvötekniikasta käynnistetty kehittämishanke, jossa on tavoitteena kylvön tekniikan kehittäminen.

Kylvön kehittämishanke on Tapion mielestä hyvin tarpeellinen. Kylvömenetelmän tulokset ovat aina olleet tasoltaan istutusta hieman huonommat. Myös silloin kun koneellista kylvöä ei käytetty. Synä tähän ovat kylvömenetelmä sinänsä, mutta myös siihen liittyvät sääriskit, eri-

22.6.2011

tyisesti sirkkataimivaiheessa. On selvää, että vähäisempi siemenen käyttö johtaa harvempaan männyn taimikkoon. Männyllä tavoitteena olisi tällä hetkellä selvästi lisätä taimikkojen tiheyttä monista syistä, erityisesti laadun parantaminen, energiapuuksi sopivan pienikokoisen männyn tuotannon lisääminen sekä hirvituhojen lieventäminen. Mahdollisen uuden kylvömenetelmän taloudellisuudesta ei myöskään vielä ole käsitystä.

Edellä olevista syistä johtuen Tapio pitää ennenaikaisena kylvösuosituksen laskemista 300 -> 250 grammaan hehtaarilla. Jos ja kun on olemassa uutta kylvötekniikkaa ja sen tulokset on todennettu luotettavasti niin suosituksia toki muutetaan. Toistaiseksi tällaisia tuloksia ei kuitenkaan ole.

Päivitetty metsäpuiden siemenviljelysten perustamisohjelma

Uusien siemenviljelysten määrät, kustannukset ja aikataulun sisältävä perustamisohjelma on seurausta siementarvearviosta. Mikäli siementarvearviota täydennetään yllä esitetyllä tavalla ja saadaan luotettavuudeltaan vahvempi arvio tilanteesta, siemenviljelysohjelman laatu paranee, määrällinen mitoitus tarkentuu ja näin voidaan ohjata valtion rahoitusta että alan toimijoiden päätöksiä mahdollisimman tehokkaiksi.

Siemenviljelysten liiketaloudellinen kannattavuus

Siemenviljelysten ja metsänjalostuksen kannattavuuden arvioinnissa on käytetty osin uutta tietoa ja laskentamenetelmiä. Ongelmana kuitenkin on, että näiden menetelmien soveltuvuutta tähän tarpeeseen ei ole vielä testattu toimijoiden kanssa. Lisäksi käytetyt hinta-arviot vaikuttavat epärealistisilta. Esimerkiksi Tapion julkisessa siemenhinnastossa korkeimman itävyysluokan (97 - 100 %) männyn sv-siemenen hinta vuodelle 2011 on sama kuin laskelmassa käytetty männyn sv-siemenen keskiarvo. Vaikuttaa siltä, että kuusen siemenen hinnat kuvaavat viime vuosina käytetyn ruotsalaisen kuusen sv-siemenen hintaa, eivät kotimaan hintatasoa. Hinnalla on käsityksemme mukaan molemmissa tapauksissa kuitenkin aivan ratkaiseva vaikutus kannattavuuslaskelman lopputulokseen. Realistisilla arvoilla sisäinen korko olisi merkittävästi pienempi. Tehdyt laskelmat ovatkin käsityksemme mukaan liian optimistisia, ja siksi herkkyyksanalyysijä kaivataan lisää.

Käytettyjen menetelmien kuvaus ja perusteet on esitetty muistiossa puutteellisesti. Näitä tietoja ole ollut julkisesti raportoitu eikä ole ollut muutenkaan saatavissa. Tämä tekee osaltaan tehdyn työn ja tulosten arvioinnin hankalaksi.

Asia oli esillä metsänjalostuksen neuvottelukunnassa keväällä 2011, mutta saatu informaatio oli sekin puutteellista. Tapiolla ja ilmeisesti muillakaan toimijoilla, jotka ovat siemenviljelysliiketoimintaa harjoittaneet vuosikymmeniä, ei ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa laskelmien periaatteisiin ja esittämiseen niin, että niistä luotettavuus olisi vahvistunut.

22.6.2011

Siemenviljelmien perustamisen ja metsänjalostuksen kannattavuutta ei tule tarkastella pelkästään siemenen tuottajan näkökulmasta. Muistion taloudellisissa laskelmissa on kuitenkin pitäydytty tähän näkökulmaan.

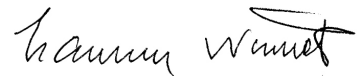
On tarpeen tarkastella asiaa myös koko Suomen ja yhteiskunnan tulevaisuuden ja nousussa olevan biotalouden kannalta. Eli tarkastelu tulisi laajentaa ainakin myös metsätalouden, metsänomistajan ja metsä- ja energiateollisuuden näkökulmaan sekä ilmastomuutos ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen/sen hillitsemisen tarpeet huomioon ottaen. Tämä tarkoittaa, että metsänjalostuksen ja siemenviljelysten perustamisen kannattavuudessa tulee olla myös metsänomistajan ja kansantalouden näkökulma mukana. Kuten aiemmin todettu, laskennallisia arvioita ei voi pitää siemenviljelysten taloudellisen kannattavuuden luotettavana lähtökohdana myöskään sen vuoksi, että oletusarvoista ei ole saatavilla riittävästi tietoa/niissä vaikuttaa olevan epärealistisuutta ja koska tutkimusmenetelmää ole voitu sen julkaisemattomuuden vuoksi kunnolla testata.

Tapion esittää, että metsänjalostuksen ja siemenviljelmien perustamisen taloudelliset arviot tulee tehdä uudelleen sekä ottaa tarkasteluun myös niiden kannattavuus metsänomistajan ja kansantalouden kannalta.

Helsingissä 22.6.2011

Ritva Toivonen
johtaja

Hannu Niemelä
tulosalueen päällikkö